

המותר לנשים להיות מורות הוראה ("פוסטוקות")

הרחה"ג יששכר דב ב"ר זאב פרימר זצ"ל
עו"י נכדו הרב יששכר דב בן הרחה"ג נחמו פרימר
שיעור לע"נ

(1)

(2) ספרי על דברים, מהדורות פינקלשטיין	ספריו	שופטים יט	230
ועמדתו, מזוהה בנדורות שיעמורה. שניי האנשים, אין לי אלא בזמנם שם שי אנשים איש עם אשה ואשה עם איש שניי נשים זכר ונקון תלמוד לומר אשר להם הרוב מבל פקום, יכול אף אשה ההיא כשרה לעזרות נאמר כאן שניי וכן אמר להן יש מה שניי האמור כאן אנשים ולא נשים אף שניי האמור להן אנשים ולא נשים.	ז'פרק קא	שופטים יט	230

(4) מסכת נדה, פרק ו' משנה ד' כל הראוי לדzon דיני נפשות, ראוי ממנהנות. ויש שראוי לדzon דיני אמנהות לדzon דיני נפשות. כל פשך לדzon, בשאר שפacher להעיד, ואינו פשך לדzon.

(5) תלמוד ירושלמי, מסכת יומא, פרק ה', הלכה א' השווות תוספות נזה דף ניא ד"ה: "כל"

הרב הצעיר חגי קוטש ר' יוסה והר' כתיב י"ז עמדו שני
האנשים אשר להם זריר לפני ה' מעתה אנשים
מיושן והא כתיב לא הטה משפט נר יהוד והר'
ג' מזענו נר דן עם ט' שאינו נר יתום דן עם ט'
שאינו יהוד אלמנה דנה עם ט' שאינה אלמנה
טה לתמוד לומר שני אלוא מפניאו להקיש לזרחה
שה נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מטה שני
שנאמר להלן אנשים י' ולא נשים ולא קטנים אף
שנאמר כאן אנשים ולא נשים ולא קטנים הבן
לפדרנו שאין האשה מצדקה (ב') מעתה י' אין האשה
דנת ר' יוסה ב' רבנן בון רבבי חונה בשת רב יוסף
יכיינאמר כאן שני יעל פי שנים עדים ונאמר להלן
יב', שני יושארו שני אנשים במחנה מה שני שנאמר
יללן אנשים ולא נשים ולא קטנים אף שני שנאמר
כאן אנשים ולא נשים ולא קטנים א' ב' לטה שנאמר
ועטדו שני האנשים י' *שלא יהא אחד עופר ואחד
יושב אחד שותק ואחד דבר אחד מדבר כל
צורך ואחד את אמר לו קוצר בדבריך שלא יהא
קדמי מஸביר פנים בגננד אחד וטען בנים בגננד האחד

(6) חושן משפט ז' הלכות דיניים

ד י ה [י] אשה [ו] פסולה לדון :

דרכם שפטים יט

א. עשר מעהל בלארן אשל נזקה אליךך נון לך? לך? לרשותה:
ב. ס לא' ניקט עד א' נך בלאט לבלען ולבלהנאראת
ג. בבלטניא א' נחנא ציל-ץ! ו. טען גו'ס א' ציל-ץ!
ד. של'ש הדעריט יקוט דרב'ר: קריינט ערדאָס בעזיש לצעיט
ה. צ' קדרה: ווּזְקַרְנֵי שְׁגָרְתְּאָשֶׁס אַשְׁר-לְךָ רַבְּ לְעֵז
ו. דָּרְזָה לְפָעֵן דְּבָרְנָאָס וְלְעַמְּנָס אַשְׁר גַּזְוִי בְּמִינְטָה:
ז. גוֹרְלוֹשָׁו הַשְּׁאָפָּטִים תְּמִימָבָּה וְאַתְּ עַרְצָלָךְ הַלְּדָבָּר זְעִירָה
ח. באָחוֹן: וְיִשְׂרָאֵל לוֹא אָנָּפָר וְסָמֵךְ לְיִשְׂרָאֵל לְאָחוֹן וּבְנָצָר
ט. הַגָּעַט מְקֻרְבָּךְ: וְתַעֲשָׂאָנִים יְאַשְׁר-זְנוּעָא וְלֹא-לְכָבְשׁוּלְשָׁאָן
י. פָּדוֹר דְּרָבָר דָּרָעַ דְּתַעֲשָׂאָנִים: וְלֹא-תְּהִנֵּס עַזְקָעָנָס
ו. בְּנֵשָׁן אָן בְּלָעֵן שָׁן צְדָקָה גַּד גַּד בְּרָאָל:

(3) תלמיד ברלי

שבועת העדרות פרק רביעי שבועות ל

אף כאן בעדות

בסוף דבריו התווסף בנדזה (שם) הובא עוד תירוץ לקושיתם מדבורה שהיתה שופטה את ישראל - והאר נשים פטולות לדון - וועל' אין לא היה דנה אלא מלמדת להם הדריניט עכ"ל. ויפלא לכארה שכן מקרוא מלא דבר הכתוב "והיא שופטה את ישראל בעת ההיא" ומשמע משפט ממש ולא לימוד דיןibus בעלה.

ונראה שבמשפט קיימות שתי הלכות:

א) חלות ההוראה שבמשפט;

ב) חלות הדין על הנידונים שבמשפט.

ודומה שלכן התכוונו הtoutos' באמצעותם שלא הייתה דברה דנה אלא מלמדת להם הדריניט - ר"ל שהיתה מורה ריני התורה כשותפה אבל לא גמרה את דין הנידונים. הוראת הלכות התורה מהוות חלות משפט אך לשם כך האשה כשרה, היא פטולה רק לגמור דין הנידונים. 7)

(10) ספר החינוך

עו. שאא יפְּסַד חֻזֶּה מֵשְׁפָּט וְכֹות
תִּתְחַזֵּה בְּדִינֵי נְקָשָׁות

ונזקנות מצנה זו בזקרים אבל לא בנים. שאיין דעתך, כמו שאפרנוי לפקלה קערעה קוקומות, ואל יקsha אכליך מה-שצחות ברובורה בקיוחה, היא שפקחה את-ישראל" (סופיטס ר' ז). שאפרשר לנו לטענן שלא קיה מזין נתקה עלי-פי-ך, אבל תינחה אשפה בקתה ובביאחה וקייז נושאים ונזקנות אשפה אפלנו בזקרים של אפור ועפר וריגין גס-ך. וכןן לחוב איקע "מייא שפקחה את-ישראל", או נאמר. שקקלווך צילקעס ראשי' ישראאל אנטעריקעס כל-אךם לדון על-פי-ך, דבקקללה וקא-הן כל-פעריקעס געל-טעןאי שפְּמַמְּנוּ — ג'ים.

קנבו. שאא להפְּגַנְס שְׂחוּנִי יְיֵנוּ בְּמַקְדֵּשׁ
וכן שאא יורה שתווי

ונזקנות אפור ביאת קקדש באשרות בפונן טביה בזקרים ובקבאות. ומיניתה ההוראה בקהל-אחים ובקלאן. וכןן בזקרים. וכןן קאשא מילפה הראונית להוות.

בעין - דברה שהיתה מלמדת להם הדינים. ראה עוד:

1. **תוספות יבמות, דף מ"ה, ב'**, ד"ה: "מי לא טבלה לנודותה"

2. **תוספות נדה, דף נ', א'**, ד"ה: "כל הכהר לדון כשר להעדי"

(11) הרב חיים יוסף דוד אוזולאי ברמי יוסף, חוי"מ, סימן ז'

יב מה להז פטולא לדון מ"מ מ"מ חנמא וכולא לטבאות פוגה
ויכן מתGOR מסטום' לח זינוייך לדזוויש סיטס מלמדת נס
דיניס. וכןן מדרס זס' סחיכון לדזקי' פ"ג ססניס לדזס פטולא לדון
ווצקי' ק"ח צענין סתי' כתז' ו'ל ומניינט ססולייש וכו' וכןן צהנא
חנמא סרלווייש לטבאות וכו' נ"ז:

73 שופטים ג' ר
איש במלמד הפלcker ווועש גבעז'וא אט-ישראל :
ד' ניסטער בעניש'ר אל לעשיות הרע בעינן יהוה ואחד
מת' : ב' זימפלרטס זדונה פיד זכון מלך-קנען אשר מלך
ב-קנאו' וישראל אס' קיסרא ויהוא ושב בתרשחת הגוים;
ו' יאנען בעניש'ר אל אל-יהודה כי תשע מאות רכבי-ברזיל
לו' והא דח' אט-בנ'ן ישראל אל בזקה עשרים שנקה;
ו' ריברעה אשא באיה אשא לפיקות היא שפטה אט-
ישראל ובין בית-ישראל בער אפערום ויעלו אל-יה בנ'ן ישראל
הראם ובין בית-ישראל בער אפערום ויעלו אל-יה בנ'ן ישראל
לטשפט;]

(8) **תוספות שבועות דף כ"ט, ב**

שבועות ג'חוות תענת גלאטס האן ג' נכסט - ביליס פלע
צטעה בטוחה נסח' ג' מטמאז זען
האנטס קסן אין אט-פטלא לדון זען
אנ' פ' גל סמן (ג'ה ז' מ' זב') כל
אכזר לדון כבל ליאיד וווע' זטצע
(זטפעס ז') וווע' זטצע אט יקאלן
חילג למיר טרייה מלמהה לאט
סדיישס ל'ע' לפ' טריה נסיה זען
מקבלט להא טלאיס וכוק'ס צוינזאי
מעפה זען האטה מיציר האט לאט
מיא פמא סס"ק זב' (ל' שי זב')
ונקזונן (ל' זב') ורכזין מילך קזיס
לעניטס ולזאטה הלאט פטלא לדון ג' ג'
הניעס ווי' הלאט פטלא לדון ג' ג'
מייל' פליקט האט זען זכאריס נזון ל' פט
(זב') פטיעיס וווע' לפ' טכל' זכאריס
לעניטס וווע' לפ' זאיטויז וויל' זכל'
הייל' זהויז'ו זעל'יז זיג'זיז זטזיז
וממעט טכל' זכאריס זאלאט מזטז
ולפניאט קלו' האט ליטס זטטט זומטז
ויל' נמי לאיזוינז'ו זטראיל גהאנטס
ונקס הכל' זב :

בעין - דברה שהיתה מלמדת להם הדינים. ראה עוד:

1. **תוספות יבמות, דף מ"ה, ב'**, ד"ה: "מי לא טבלה לנודותה"

2. **תוספות נדה, דף נ', א'**, ד"ה: "כל הכהר לדון כשר להעדי"

(12) הרב אליהו בקשיי-דורון
שווית בניין אב, חלק א', סימן ס"ה

מכל האמור נראה שאשה וגיר יכולם לשמש כמנהגים ואפי' כגדולי הדור שכח הנחתם מחייבת את הסמכות. אשה וגיר יכולים לשמש מורי הוראה וללמוד תורה ופסקים. תפקידים שהסמכות בהם נקבעו לפי כישורי המועמדים והסמוכות יונקת מהכישוריםיים יכולם לשמש בהם אשה וגיר.

פסק החיד"א שאשה יכולה להורות מובה להלכה גם אצל הפוסקים הבאים:

1. מתוך תשובה, חויימ, סימן ז', סק"ה.
2. הרהיג' יצחק אייזיק הלוי הרצוג, תוחת לישראל על-פי התנורה, כרך א', עמ' 109.
3. הרהיג' עבדיה הדאה, שווית ישכיל עברי, חלק ח', חויימ, סימן א', עמ' רמי"ת, סק"ב = תנוחת לישראל על-פי התנורה כרך ג', עמ' 78, סק"ב.
4. הרהיג' אליהו בקשיי-דורון, שווית בניין אב, ח"א, סימן ה' סוף סעיף ג' וסוף סעיף ה'.

(13) מועיר הרב יהודה גרשוני, קול יהודה, עמ' תק"ז

ויש לעין bahwa אין מותר להט להורות, שלפי הרמב"ם ועוד אסור להט ללימוד תורה שבعل פה ואיך יכולם להורות לאחרים.

(14)

מתוך הקדמת הרב יוסף יוזף כהן בן הרב יהושע פלק כ"ץ לפירוש אבי הפרישה והדרישה" לירוח דעתה:

"...ולעוצר במילין מי יוכל להעלות על הספר ולספר רוב גודל תפארות יקר. מעלות האשה החשובה הגבריה הצנואה והחסידה והישרה הלא היאAMI מורתני הרבנית מרת בילה בת הקצין והנדיב הר"ר ישראל אידלש ז"ל נפשה בצרור החיים צורה... ואחר התפילה לא שם נפשה לשום דבר בטלה רק מחייב כל חיל עסקות בנותורה פרשה של ימי השבוע עם פירוש רשי"י ושאר מפרשימים כיוזע לכל תלמידי אבי מורי ורבבי ז"ל מאוכלי שלחנו שתמיד אשר היו פוטרין השלחן בדברי תורה היה אזהרת כגבר חלציה במשא ומתן הדברי תורה ולפעמים אשר המציאה מדעתה זאת פשוט מתוק מדבר נופת גטפונה שפטותה ובפרט בדיין נשים ובהלכות נדה הייתה בקאייה כמעט כאחד מבעליו הוראה.

הביתו נא וראו את מה שהרגישה בטעות הנשים בהדלקת הנרות ביום טוב. וטעותן בשתיים. האחד מה שנוהגות להדלק נרות של יום טוב כמו של שבת דהינו שmdlakin תחילת הנרות ואחר כך משימיין ידיהן לפני הנרות וمبرכון הברכה על הנרות. ואחר כך מסלקין ידיהן הכל כמו נרות של שבת... הנרות לשבת שאחר הברכה אסורשוב בהדלקה אבל ביום טוב שMOVED להדלק הנרות ביום טוב עצמו מوطב שנעשה ברכות הנרות כתיקונה להיות הברכה עובר לעשייתן ולהדלק הנרות של יום טוב כמו נרות של חנוכה לברך תחילת ואחר כך להדלק הנרות בזאת אחר זה.

הטעות השני מה שנוהגות הנשים להדלק נרותיהם של יום טוב אחר שהתפללו הקהל ערבית ואחר יציאתם מבית הכנסת לביתם קודם אכילה וזה אינו נכון הtiny בלילה יום טוב של גליות שהוא שנוהגות לדлок גם בלילה יום טוב ראשון כזו שאינו ראוי לעשות כן. אבל מה שנמשך מזמן שנוהגות לדлок גם בלילה יום טוב ראשון כזו שאינו נכון יותר טוב מדיינא להדלק הנרות גם כן קודם תפילה ערבית ולקבל היום טוב בהדלקת הכל כמו שעשוין לכבוד שבת... ואחר תפילה אבי מורי ורבבי ז"ל שמעתי ממנה שצotta לזוגותי הגבריה מרת ניסל בת הגאון מוהר"ר נתן פייטל ז"ל להדלק נרותיה ביום טוב בכל הניל ושמעתיה ממנה הטעמים ושחרגתה בטעות הנשים. וחפשתי אח"ז בפוסקים ונלע"ד שחдин דין עמה וסודה ברוך וטעמה עידית ואמרתי להעלות על הספר בשם ותשואת חן לה..."

(15) רבי אברהם גומביין, מגן אברהם,
או"ח, סימן רס"ג, סעיף ה'

כקוו [°] ק' הדריינט נלה"ע נספּן לאמו^{*}) מכל לוין מכמה נמזה וכוי לדם מזקן חמימות[°] כמ"ס ק"י קג' ח"ע"ס וכ"ל כתו פקחוט ור' ו' ע"ב:

(16) הרב יצחקאל לנא ("הנודע ביהודה") או"ח, סימן רס"ג, סעיף ה'

דגול מרובה

*^{לענין} קדורן מס' חמו כל כנה
ורווטה דנ"ע תכרכר ותמח' כ
תכלוקן ומ"ק המן' ג' רליה מס' ק"ט
ומדכני הנותן נספחן דז' ע"ב
עלענ"ר היה לנו דומה דבש נסויין
קנ"ח צמיכרין מיר המר נאטלם מזוס
נשלמה שחר יולחת כיה כסוך כס
נסח ברכת נעלם שוה וכן דברי
התיספנות נספחן זמיכרין הכל
הענויות להר צעכל מזוס טכילה גרא
סס ג' וכוח ברכלה זוס וטכילה גרא
על פטולינה כמו צהיר כל קיינו עכילה גרא
ולרך מז' ל' פלונ' כל קילון ה' צד
ברכת נולתקה ה' נסח ברכלה כל
קדלקת נר סכת זוס נסח ברכלה כל
נר יוס טוכ על נר סכת מכרך
לאדריק נר כל סכת מאכז'ר כל'ן צ"ע
ס'ס' וען נר כל יוס טוכ נסח ברכלה
קדלקת נר כל יוס טוכ מאכז'ר כל'ן
בסוף סימן הקיד' ר' ולך ציר' ל' פלונ'
ולזרבי רמן ח'רדים לר' נומר צ'ה
פלונג בכל ברכת קדרוקה הס' כן קפה נס
באלוקת נר ח'ג'וּס יונץ' ח'ר טאדרוק
מזוס. ל' פלונג ומ' ודר' יונץ' מאכז'ר
ס'ס' מראען ס'כ נאכ'ס' ק'ל'ג' וו'ו
כיז' זאנט' פט' לאדרוק נר כל ח'ג'וּס
ונצ'ל סכת נסח לאדרוק נר כל סכת
ל' ציר' ל' פלונ' ח' ס'ס' דנ"ע
ג' נ'כ' ל' פלונג וכן נ'ל נסחות
כלה'ת נג'ון ור'ט'ה וט' ח' נסח נטה
ל' נסח נמ'ת'ה:

דעתה של מרות בילה התקבלה להלכה אצל רוב פוסקי ההלכה:
ראה:

1. משנה בורה, או"ח, סימן רס"ג, סעיף ה', ס"ק כ"ז;
ערוך השולחן, או"ח, סימן רס"ג, סעיף י"ג.